

Munich Personal RePEc Archive

Non performing loans - a threat for the financial and banking system

Danila, Marius

September 2016

Online at <https://mpa.ub.uni-muenchen.de/74340/>
MPRA Paper No. 74340, posted 10 Oct 2016 15:36 UTC

Imprumaturile neperformante - o amenintare la adresa stabilitatii sistemului financiar - bancar

Abstract. Zona pietelor emergente si nu numai este obligata sa-si ajusteze in mod agresiv strategiile si politicile, pentru a face fata noilor realitati si provocari de ordin structural si a asigura conditiile pentru o dezvoltare sustinuta pe termen mediu si lung. Scaderea valorii de piata pentru institutiile financiar bancare reflecta viziunea investitorilor privind magnitudinea eforturilor ce trebuie facute pe termen scurt de aceste institutii in legatura cu ajustarea modelului de afaceri, pentru a face fata cu succes provocarilor legate de incetinirea cresterii economice, nivelului scazut al dobanzilor precum si inaspririi cerintelor legale si de reglementare din partea autoritatilor. In acest context calitatea portofoliului de active produce un important sentiment de ingrijorare pentru toate partile implicate – autoritati regionale si nationale, clienti, investitori.

Abstract. The emerging markets and the markets in general are forced to aggressively adjust their strategies and policies in order to cope with the current challenges and ensure that conditions are met for medium and long term sustainable growth. The decrease of market value in case of financial institutions is a reflection of investors' sentiment with respect to the amount of short term efforts for adjusting the business model to properly address the slow economic growth, low interest rates environment and tougher legal and procedural framework. Within this big picture the portfolio quality generates a lot of concern for all the involved parties – national and regional authorities, clients and investors.

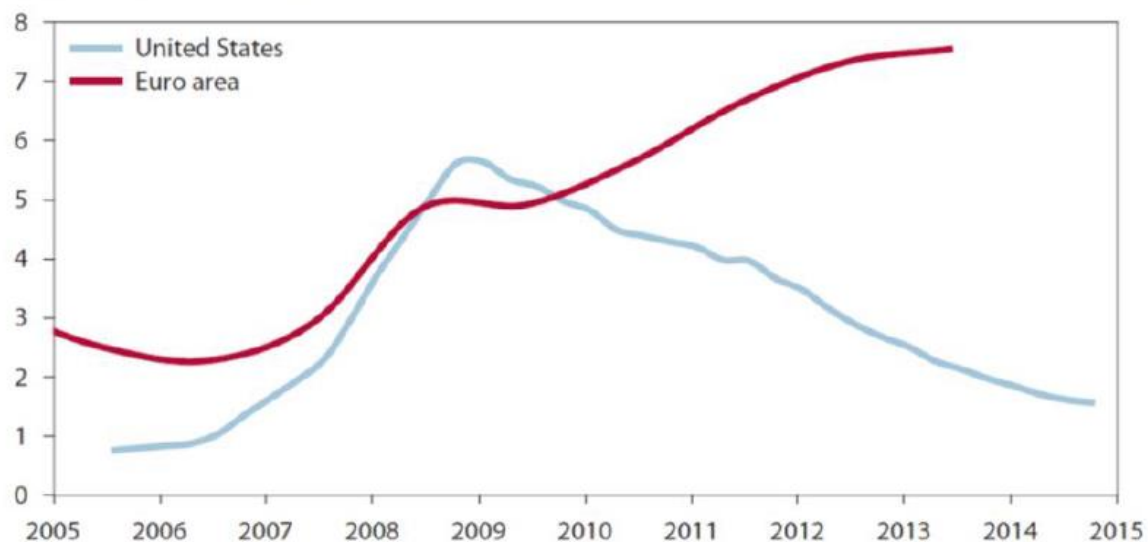
Keywords: non performing loans, NPL, valoare de piata, banci, criza financiara, calitatea portofoliului, AQR, teste de stres, imprumuturi neperformante, securitizare, provizioane

JEL Classification: F34, F36

Prima jumătate a anului 2016 a fost marcată de o sporire a nervozității privind viitorul pietelor globale, generată de o diminuare a schimburilor economice internaționale, creșterea somajului, fenomenul inflationist, volatilitatea sectorului financiar și declinul pretului resurselor naturale precum și de o menținere la nivel ridicat a riscurilor geopolitice. Ritmul extrem de lent al creșterii economiilor, în special a celor emergente, a focalizat atenția analiștilor, în special prin prisma comparației cu perioada de expansiune de la începutul anilor 2000, perioada ce a adus acestor piețe o creștere a nivelului de intermediere financiară, a integrării regionale și internaționale precum și acces la principalii investitori financiari și strategici.

Din păcate, la ora actuală, zona pietelor emergente și nu numai este obligată să-și ajusteze în mod agresiv strategiile și politicile, pentru a face față noilor realități și provocări de ordin structural (unii analiști se întreabă dacă nu cumva traversăm un nou “moment Lehman”) și a asigura condițiile pentru o dezvoltare susținută pe termen mediu și lung. *Insa putine institutii sau grupuri bancare implementeaza masurile necesare; se pare ca multe institutii refuza sa accepte situatia curenta ca un nou standard si prefera sa utilizeze o strategie de asteptare sau de efort minim, in speranta ca avem de-a face cu un simplu fenomen de ciclicitate. Si mai grav, exista exemple de institutii ce au acumulat resurse financiare datorita suportului autoritatilor financiare, resurse ce nu au fost canalizate catre procesul de creditare. Iar in zona central si est europeana in multe cazuri asteptarile privind gradul de sofisticare si capacitatea bancilor din zona euro sau chiar globale cu prezenta locala de a face fata cu succes unor evolutii de piata negative, comparativ cu bancile de stat in era pre – privatizare, continua sa genereze dezamagire in randul persoanelor si institutiilor implicate. Toate aceste dezvoltari creeaza premisele pentru o volatilitate si vulnerabilitate sporita a pietelor financiare, transpusa in termeni bursieri prin scaderea de multe ori dramatica a valorii de piata a institutiilor bancare – se reflecta astfel in mod clar senzitivitatea crescuta a sectorului bancar la evolutiile negative ale situatiei economice locale si internationale.*

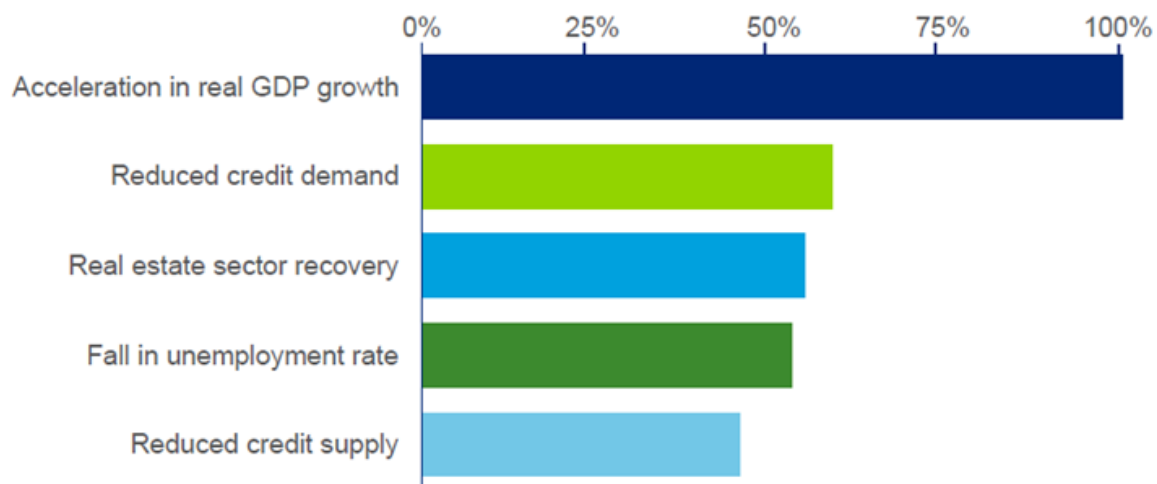
Scaderea valorii de piata pentru institutiile financiar bancare reflecta insa si viziunea investitorilor privind magnitudinea eforturilor ce trebuie facute pe termen scurt de aceste institutii in legatura cu ajustarea modelului de afaceri, pentru a face fata cu succes provocarilor legate de incetinirea creșterii economice, nivelului scăzut al dobânzilor precum și înapririi cerințelor legale și de reglementare din partea autorităților. În acest context calitatea portofoliului de active produce un important sentiment de îngrijorare pentru toate părțile implicate – autorități regionale și naționale, clienți, investitori. În mod concret, la nivel continental, sunt remarcate eforturile Bancii Centrale Europene (BCE) de a ține sub control fenomenul împrumuturilor neperformante (NPL) și mă refer atât la expunerile existente cât și cele ce pot apărea în viitor. Acest fenomen a început să se manifeste la un nivel periculos începând cu anul 2008, înscriindu-se în plan european pe un trend constant de creștere, trend ce va continua și în anii viitori, cu implicații asupra lichidității și profitabilității bancare și implicit asupra stabilității sistemului financiar bancar (vezi graficul de mai jos).

Evolutia NPL ca procent din total credite.

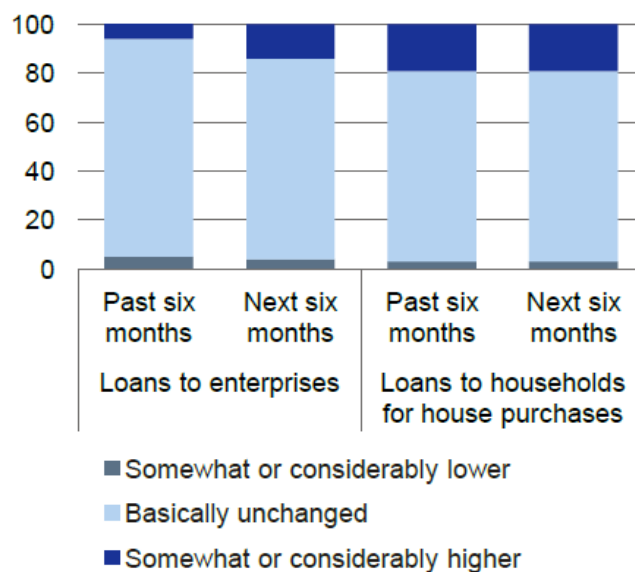
Sursa: The Peterson Institute for International Economics, 2016

Pana cand vom ramane, in principal, doar martorii acestui trend de crestere a NPL? Parerile sunt diverse cu privire la factorii ce au capacitatea sa reverseze acest trend, insa cresterea economica este intotdeauna mentionata ca un factor principal:

Sursa: Deloitte

Reactia factorilor de decizie si autoritatilor a inceput sa fie percepta ca pe alocuri ineficienta si ilustrand legea descresterii utilitatii marginale. Multe din initiativele Bancii Centrale Europene sunt de notorietate prin lipsa efectului scontat, cum ar fi Quantitative Easing (fondurile devenite disponibile nu au ajuns in economia reala ci s-au intors in mare parte tot la BCE) sau "marsul" dobanzilor catre zona negativa; vezi graficul de mai jos.

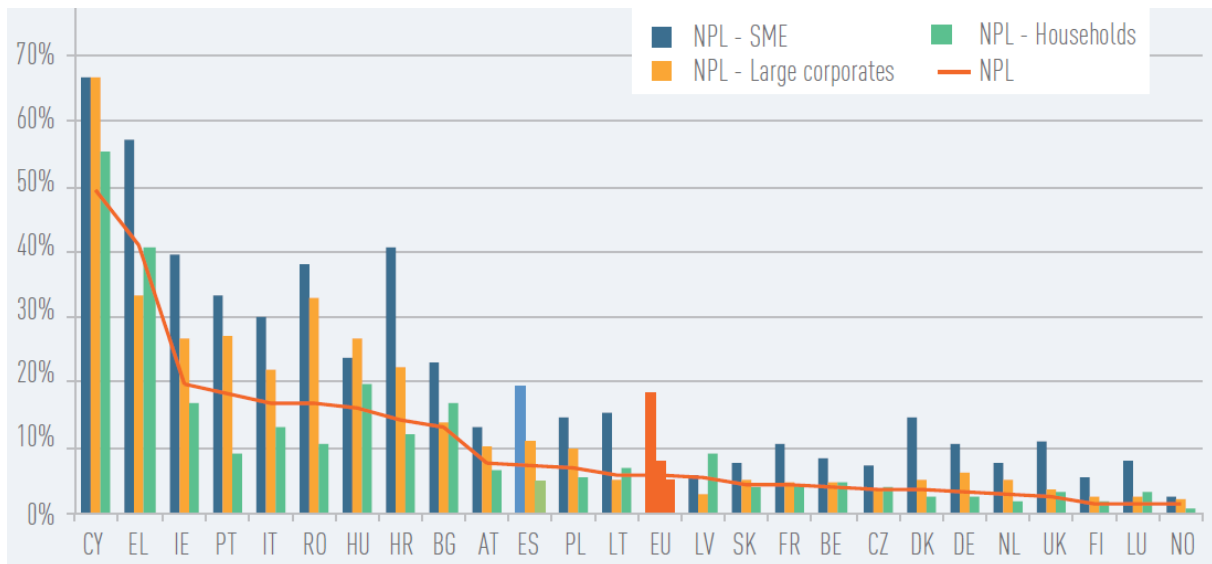

Efectul ratelor de dobanda scazuta / negativa la depozite asupra volumului de credite.

Sursa: ECB Bank Lending Survey Apr 2016

Totusi, munitie inca mai exista: in perioada recenta s-au implementat initiative pozitive in ceea ce priveste combaterea fenomenului NPL si ma refer in principal la noi metodologii ce permit identificarea si cuantificarea cu acuratete a NPL, pe baza unui set de variable / definitii comune stabilite de catre Autoritatea Bancara Europeana, concomitent cu inasprirea reglementarilor privind evaluarea garantiilor, cerintele de raportare sau nivelul de provizionare. O atentie sporita este necesara in cazul definirii expunerilor neperformante, la ora actuala existand in spatiul european un amalgam de astfel de definitii, atat implicite (bazate in special pe standarde contabile nationale sau internationale sau pe ideea de default) cat si explicite, afectand activitatile de raportare, de consolidare a informatiilor la nivel regional, principiile de transparenta precum si disciplina de piata. Este necesar, avand in vedere configuratia sistemului bancar european, sa se poata face trecerea de la tranzactii cu portofolii localizate national la portofolii cross – border, armonizate din punct de vedere al caracteristicilor individuale.

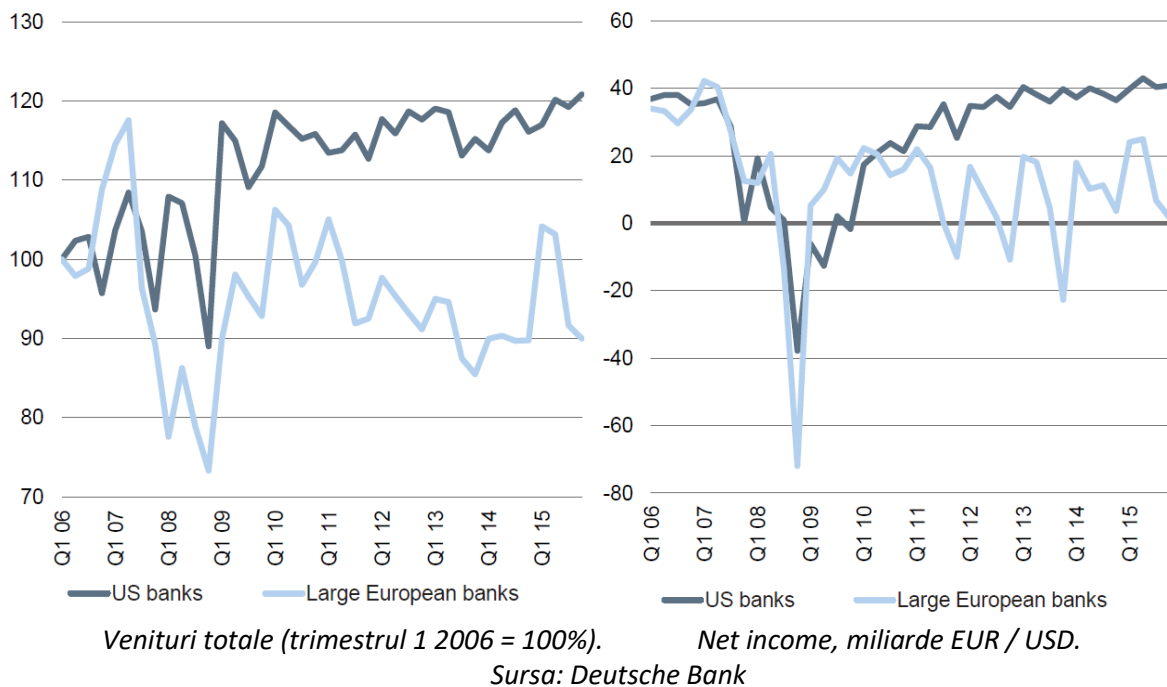
Ingrijorarea autoritatilor si, corolar, atenta care se acorda problemei reprezentate de NPL deriva in principal din faptul ca acest fenomen de crestere a expunerilor neperformante afecteaza in mod negativ unul din principalele motoare ale cresterii economice, respectiv oferta de finantari a bancilor, prin absorbtia de resurse si capacitate operationala, blocarea capitalurilor in zone neproductive, reducerea profitabilitatii. In multe tari (inclusiv Romania) procesele lente sau incorect aplicate de workout afecteaza efortul de restructurare a companiilor si implicit revigorarea economica, in special in ceea ce priveste “coloana vertebrala” a economiilor – companiile mici si mijlocii (vezi graficul de mai jos).

Clasificarea NPL in functie de tipul debitorului (IMM, companii mari, gospodarii).
Sursa: Risk Assessment of the European Banking System, 2015, European Banking Authority

Impactul asupra institutiilor bancare este imediat si pe un spectru larg, atat *de natura subiectiva* – de imagine si reputatie in raport cu deponentii, actionarii si autoritatile sau de demoralizare a personalului bancar, precum si mai ales *de natura obiectiva* – cum ar fi cresterea costului de refinantare si a cheltuielilor cu provizioanele, administrative, cu resursa umana, noi tehnologii, de natura legala sau cele legate de implementarea la cererea autoritatilor de proceduri si reguli mai stricte. La nivel macro se afecteaza si capacitatea de implementare a politicilor monetare – bancile ce au ca principala preocupare adecvarea capitalului si volumul provizioanelor sunt mult mai putin susceptibile sa aiba un raspuns normal, adecvat, la masurile de politica monetare ale autoritatilor centrale.

Dupa cum am mentionat mai sus, criza financiara si noul cadru de reglementare au avut si vor avea in continuare un impact asupra activitatilor bancare si a modelelor de afaceri; inainte de aparitia crizei profitabilitatea multor banci era augmentata de nivele ridicate de leverage, posibilitatea de a atrage finantare ieftina (comparat cu marjele activelor) si, in multe cazuri, datorita ori nivelului ridicat al competitiei, ori pur si simplu datorita “lacomiei”, de expuneri cu risc extrem de ridicat, dar care generau un flux important de venituri (ex. real estate sau anumite forme de securitizari). Schimbarile recente in piata financiara au negat total viabilitatea unui astfel model de business bancar si, in contextul macroeconomic au deteriorat semnificativ, uneori pana la pragul de alerta, performantele financiare ale multor institutii sau grupuri bancare – vezi graficele de mai jos

Aceasta deteriorare este amplificata masiv si de volumul mare de expuneri neperformante in sistemul bancar – principalele institutii din zona Euro aveau la finele anului 2015 aproape 950 miliarde EUR credite neperformante in bilanturi (circa 9% din PIB-ul zonei Euro), reprezentand o proportie NPL de 7,1%, cu mult peste media globala. Totodata suntem martorii unui proces extrem de lent si greoi de reducere a acestui volum de NPL, datorita unor factori specifici institutiilor bancare: capacitate operationala limitata, supraevaluarea sistematica a garantiilor sau lipsa de expertiza la nivel de management precum si unor factori structurali: cadru legal neadecvat in ceea ce priveste falimentul (inclusiv personal), sisteme juridice ineficiente, lipsa unor instrumente de solutionare in afara curtilor judecatoresti sau lipsa unei pietei dezvoltate pentru tranzactionarea NPL (de exemplu piata europeana s-a situat, in anul 2013, la un nivel de 64 miliarde Euro, comparativ cu SUA, cu un nivel de 469 miliarde USD).

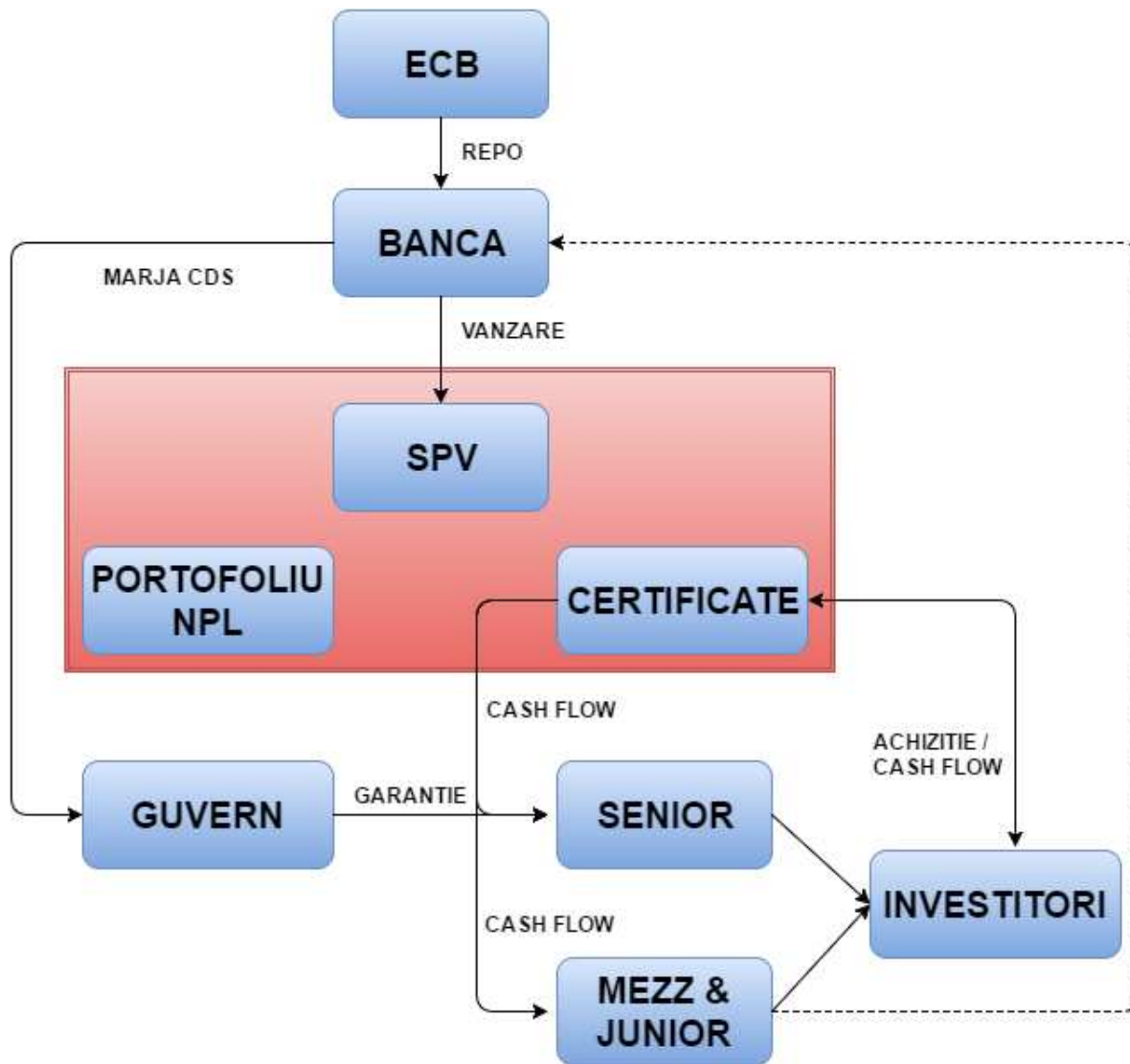
Situatia reprezentata de volumul excesiv de NPL genereaza un impact negativ direct asupra profitabilitatii bancare datorita in principal simplului fapt ca o parte importanta a activelor nu genereaza deloc venituri inasa, atentie, fara a afecta in mod direct solvabilitatea institutiilor bancare. In acest sens a aparut in mod eronat perceptia ca procesul de Asset Quality Review (AQR) precum si testele de stres ar fi trebuit sa elimine NPL din bilanturile bancare. Aceste teste au de fapt menirea ca, printr-o evaluare corespunzatoare a expunerilor, sa se asigure nivele adecvate de capital si provizionare in vederea mentinerii unui grad satisfactor de solvabilitate.

In mod concret, AQR evalueaza, utilizand metoda esantionarii, corectitudinea evaluarilor NPL si, daca este cazul, aduce portofoliile respective la valoarea corecta, creand inasa in urma acestui proces un dezechilibru in bilantul bancar, ce trebuie corectat utilizand provizioane

sau aport la capital. AQR este prin urmare un exercitiu static, ce se refera la un anumit moment in timp.

In mod similar, testele de stres au o abordare statica, ce se bazeaza pe premisa ca bilantul unei banci (inclusiv NPL) nu se va modifica pe un orizont de timp de trei ani. Testele de stres se deruleaza prin aplicarea unui scenariu de tipul Loss Given Default (LGD), modificand in sens negativ o serie de variabile exogene ce au potential de a genera pierderi si / sau reduceri ale capitalurilor bancare. Similaritatea cu AQR deriva si din faptul ca solutia necesara implica majorari de capital, in vederea atingerii unui prag minim prestabilit (5,5% CET1). Testele de stres se deruleaza cu o frecventa anuala, in vederea verificarii capacitatii unei institutii bancare de a-si mentine solvabilitatea la un nivel adecvat, in conditiile unor scenarii adverse. Prin urmare acest tip de test nu se adreseaza problemelor legate de profitabilitate, mai ales imbunatatirii nivelului de profitabilitate prin reducerea cantitatii de NPL din bilant; proiectiile unui test de stres nu numai ca se fac pe un orizont de timp relativ scurt, dar, asa cum am precizat, se bazeaza pe date statice. Pare la prima vedere o abordare gresita, insa este important ca un astfel de scenariu porneste de la premisa ca o anumita institutie bancara nu va fi capabila sa-si imbunatateasca indicatorii bilantieri sau de profit prin ajustarea portofoliului de expuneri neperformante. In acelasi timp bancile continua sa depuna eforturi, nu numai prin valorificarea garantiilor dar si prin restructurarea unor expuneri NPL fata de clienti totusi viabili, imbunatatind prin acest proces indicatorii de profitabilitate. Insa este vorba de un proces complex si de durata, ale carui efecte pozitive se vor materializa dupa orizontul de timp presupus de un test de stres.

Sa nu uitam ca industria financiara si in special cea bancara nu este pentru continentul european o industrie oarecare, ci unul din principalele motoare de sustinere a cresterii economice, daca mi se permite metafora un adevarat "*furnizor de securitate economica si financiara*", prin urmare problemele survenite la nivelul sectorului bancar se translateaza instantaneu in economia reala. Totul datorita lipsei de alternative de finantare pentru economiile europene – piata de capital, shadow banking etc. Aceasta situatie necesita in opinia mea o implicare directa si consistenta a statului (parte direct interesata) in rezolvarea fenomenului NPL si, in acest context, din multitudinea de metode si idei de rezolvare (ex. crearea de "bad banks" individuale sau sistemice si scheme de implicare a statului) m-as opri asupra modelului italian – o combinatie de garantii de stat si securitizare - ce se poate reprezenta grafic in modul urmator:

Acest model se bazează pe transferul de la banci către vehicule speciale (SPV) de portofolii NPL, SPV-urile finanțând această achiziție prin emiterea de certificate pe mai multe tranșe - senior, mezzanine (optional) și junior (tranză ce poate fi dedicată parțial sau chiar în totalitate băncii vânzătoare). În scopul evitării conflictelor de interese întreg procesul de administrare a portofoliului de NPL transferat către SPV, în special activitatea de restructurare a activităților viabile sau de recuperare a creanțelor și executare a garanțiilor, este încredințat de către bancă și investitori unor experți independenți. Guvernul va garanta, la cererea băncii, tranșele senior după momentul la care certificatele emise de către SPV vor obține rating (cel puțin Investment Grade) bazat pe analiza cash flow, calitatea garanțiilor, calitatea documentației aferente expunerilor, volumul tranșei junior și capacitatea expertului independent ce are în sarcină administrarea portofoliului; banca vânzătoare este totodată încurajată să aplice "credit enhancements" în vederea maximizării ratingului. Costul garanției se calculează ca echivalent al marjei CDS aferentă unui grup de emitenți italieni

avand acelasi rating cu certificatele senior emise de catre SPV si va putea varia in vederea atat a reflectarii cu acuratete a riscului cat si pentru a stimula un proces rapid de recuperare.

Este o schema simpla si dupa toate aparentele productiva, avand rolul de a minimiza atat riscurile cat si costurile pentru toate partile implicate, mai ales banca si investitori. Nu este insa suficienta pentru rezolvarea in totalitate a problemelor reprezentate de NPL, fiind necesar a fi acompaniata de reforme serioase menite a intari si consolida sistemul financiar bancar, reforme ce necesita mai mult ca oricand o convergenta a strategiilor si cooperare stransa intre factorii de decizie politici si financiari. Este necesara totodata si crearea a doua piete critice pentru proces: cea de administratori independenti de portofolii NPL precum si piata secundara, a certificatelor emise de SPV. Pentru Italia, o piata cu o valoare a expunerilor problema in jurul valorii de 360 miliarde EUR, insa cu o structura a NPL extrem de diversificata (comparativ cu alte tari unde marea majoritate a NPL este reprezentata de zona real estate, cum ar fi de exemplu Spania), interesul este extrem de crescut in acest sens. Un bun exemplu este dat de recenta achizitie de catre administratorul de fonduri Fortress (SUA), prin subsidiara Eurocastle Investment, a doua din principalele companii italiene de administrare NPL – doBank si Italfondiaro, ce administreaza la ora actuala un portofoliu cu o valoare de aproape 90 miliarde EUR. Sa nu uitam ca in Spania principalii jucatori in administrarea de portofolii NPL au fost deja achizitionati de fonduri private equity din SUA. Iar piata secundara italiana de NPL atrage interesul din ce in ce mai multor fonduri specializate, cum ar fi cel administrat de Algebris Investments.

Doresc sa accentuez faptul ca este absolut necesar ca toate partile implicate sa constientizeze ideea ca o solutie unica si rapida la problematica expunerilor neperformante este imposibil de identificat; aducerea NPL la un nivel normal necesita o perioada lunga, de mai multi ani, de eforturi din partea institutiilor bancare si autoritatilor. Masurile ce se impun difera in mod major de la tara la tara, de la banca la banca (“no one measure fits all”), depinzand de natura si seriozitatea problemelor ce trebuie adresate. Este necesara totodata o abordare mai robusta din partea autoritatilor privind modificari ale cadrului legal si fiscal (ex. “full loan loss deductibility”) care sa faciliteze procedurile de insolventa si valorificarea garantiilor, iar la nivelul fiecarei institutii bancare cadrul procedural trebuie optimizat in vederea recunoasterii timpurii a NPL, mobilizarii de provizioane adecvate, aplicarea unor solutii alternative (ex. conversie debt-to-equity), ajustarea apetitului pentru risc intr-un mod dinamic, imbunatatirea aspectelor legate de corporate governance si compliance si, extrem de important, mentinerea unui dialog permanent cu clientii neperformanti, in special cei “de buna credinta”. Mai accentuez si faptul ca cele de mai sus servesc eliminarii efectului; in ceea ce priveste cauza este clar ca standardele privind originarea de noi tranzactii trebuie revizuite in vederea promovarii de expuneri solide din punct de vedere al riscului, bazate mai putin pe structura sau natura garantiilor si mai mult pe capacitatea clientului de a genera venituri si cash flow.

Trebuie in acelasi timp sa intelegem si sa acceptam ca, indiferent de natura solutiilor adoptate in vederea rezolvarii fenomenului expunerilor neperformante povara va fi suportata, in diverse proportii, de catre clientii bancari, banci si state. Asigurarea sustenabilitatii cresterii economice si a stabilitatii financiare impun implicarea activa a statului si a autoritatilor de supraveghere si reglementare. Lasarea rezolvarii portofoliului de NPL la un nivel "ingust", ghidat doar de interesele unui grup financiar sau altul duce la crearea si adancirea unor vulnerabilitati si volatilitati, la riscuri economice, financiare si sociale cu efecte negative pe termen lung .